

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING MATEMATIK MALAKALARINI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARNING IMKONIYATLARI

Karimova Nargiza Eshboyevna

Surxondaryo viloyati Sho'rchi tumani
35-sonli maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik malakalarini shakllantirish va rivojlantirishda interfaol o'qitish metodlarining ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, o'quvchilarning faolligini oshiruvchi metodik vositalar va matematik ko'nikmalarni egallashga xizmat qiluvchi interfaol texnologiyalar turlari yoritilgan. Shuningdek, boshlang'ich ta'limda matematika fanini o'zlashtirish samaradorligini oshirishda rolli o'yinlar, jamoaviy muhokamalar, klaster, insert, aqliy hujum kabi metodlarning amaliy qo'llanishi o'rganiladi. Maqola orqali o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, mustaqil yechim topish, matematik tahlil qilish malakalarining interfaol metodlar orqali qanday rivojlanishi ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, matematika, interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, mantiqiy fikrlash, muammoli vaziyat, metodik yondashuvlar, o'quvchilar faolligi.

THE POTENTIAL OF INTERACTIVE METHODS IN DEVELOPING MATHEMATICAL SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract. This article explores the significance of interactive teaching methods in developing mathematical skills among primary school students. The study highlights modern pedagogical approaches, strategies that enhance student engagement, and various interactive technologies that facilitate the acquisition of mathematical knowledge. Practical applications of methods such as role-playing, group discussions, clustering, INSERT, and brainstorming are analyzed in the context of improving mathematics learning outcomes in early education. The article provides a scientific insight into how logical thinking, problem-solving, and mathematical analysis skills can be effectively cultivated through interactive methods.

Keywords: primary education, mathematics, interactive methods, didactic games, logical thinking, problem-solving, pedagogical strategies, student engagement.

Kirish

Hozirgi zamon ta'lim tizimida boshlang'ich sinf bosqichi shunchaki dastlabki o'qish jarayoni emas, balki shaxs rivojlanishining tamal toshi hisoblanadi. Ayniqsa,

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

boshlang'ich sinfda matematika fanini o'rgatish jarayoni nafaqat bilim berish, balki o'quvchining mantiqiy tafakkurini, fikrlash madaniyatini, tahliliy yondashuvini shakllantirishda asosiy vosita sanaladi. Bugungi kunda an'anaviy, ma'ruza va izohga asoslangan passiv yondashuvlar o'z natijadorligini yo'qotib bormoqda. Shu boisdan ham zamonaviy pedagogik texnologiyalar, xususan interfaol metodlar o'quv jarayoniga keng joriy etilmoqda.

Interfaol metodlar — bu o'quvchilarning darsdagi ishtirokini faollashtiradigan, ularni fikrlashga, muhokamaga, tanqidiy yondashuvga, qaror qabul qilishga chorlaydigan o'qitish usullaridir. Bunday metodlar orqali o'quvchilar bilimni tayyor shaklda emas, balki o'z mustaqil faoliyati orqali egallaydi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida bu yondashuv o'z-o'zini anglash, bilimga bo'lgan qiziqishni oshirish, matematik formulalarni idrok etish, misollarni yechishda tanqidiy fikrlash va mos strategiyalarni qo'llashga zamin yaratadi.

Zamonaviy pedagogik qarashlar matematik bilimni mustahkamlashda raqamli resurslar, didaktik o'yinlar, modellashtirish, guruhviy ishlash va tajriba asosidagi metodlarning ustunligini e'tirof etmoqda. Xususan, 1–4-sinflarda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiribgina qolmay, ularning kommunikativ, ijtimoiy-psixologik va individual fikrlash kompetensiyalarini ham parallel ravishda rivojlantiradi.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan boshlang'ich ta'limda fanlarni o'qitishga oid yangi davlat ta'lim standartlari, o'quv dasturlari va metodik tavsiyalar ishlab chiqilmoqda. Ularda o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ijodiy yondashuvni shakllantirish, fanlararo integratsiyaga erishish va o'z bilimni amaliyotda qo'llash ko'nikmasini rivojlantirish ustuvor vazifa etib belgilangan.

Shu bois mazkur maqolada interfaol metodlarning boshlang'ich sinf matematika darslarida qanday pedagogik imkoniyatlarga ega ekani, bu metodlar orqali qanday matematik malakalar rivojlantirilishi mumkinligi, o'qituvchi faoliyatida metodlar tanlovi va qo'llanish mexanizmlari, shuningdek, ularning natijaviylikka ta'siri tahliliy yondashuv asosida yoritiladi.

Asosiy qism

Boshlang'ich sinf o'quvchisi uchun matematika — bu faqat raqamlar, amallar yoki darslikdagi misollar jamlanmasi emas. U uchun bu fan dunyoni tushunishning ilk vositasi, atrof-muhitdagi tartib va qonuniyatlarni kashf qilish yo'li hisoblanadi. Aynan shu sababli ham boshlang'ich bosqichda matematik malakalarni rivojlantirish jarayoni o'ta mas'uliyatli va puxta o'ylangan yondashuvni talab etadi. Bugun ta'limda faqat bilim berish emas, balki bola fikrlasin, savol bersin, shubha qilsin va yechim izlay olsun degan tamoyil oldinga chiqmoqda. Buning eng tabiiy vositasi esa — interfaol metodlardir.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Interfaol metodlar deganda biz faqat guruh bo'lib ishlash yoki rolli o'yinlarni emas, balki bola o'zini darsning markazida his qiladigan, har bir javobi, har bir harakati ahamiyatli bo'ladigan muhitni tushunamiz. Masalan, oddiy qo'shish-amallarni o'rgatishda "matematik do'kon" o'yinini tashkil qilish orqali o'quvchi nafaqat misol yechadi, balki pul bilan muomala qiladi, xarid va hisob-kitobni tushunadi, real hayotiy kontekstda o'rganadi.

Ayniqsa, guruhlarda ishlash metodikasi boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'zaro muloqotini, fikr bildirish madaniyatini va bir-biridan o'rganish odatini shakllantiradi. Bolalar bir muammoli vaziyatga birgalikda echim topishga urinadi. Har kimning fikri eshitaladi. Bu esa mantiqiy fikrlash bilan birga, tinglay olish, mulohaza qilish, ishonch bildirish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Yana bir muhim yondashuv — bu didaktik o'yinlar. Ayniqsa, birinchi va ikkinchi sinfda ular o'quvchini darsga tortib olishning asosiy vositasi. "To'g'rimi – noto'g'rimi", "Kim birinchi topadi?", "Sonli zanjirni to'ldir", "Aql charxi" kabi elementar o'yinlar orqali bola darsga kirib boradi, o'rganayotganini sezmaydi ham, lekin u jarayon ichida faol fikrlaydi.

Shuningdek, vizual-uslubiy yondashuvlar — ya'ni, grafiklar, chizmalar, raqamli ko'rsatkichlar bilan ishlash usuli ham samarali. Bu ayniqsa, fazoviy tasavvuri endi shakllanayotgan o'quvchilar uchun nihoyatda muhim. Masalan, tenglik va tengsizlikni ikki tarozining muvozanati sifatida tasvirlab tushuntirish, yoki ko'paytirishni katakli diagrammalar yordamida izohlash orqali bola nafaqat eslab qoladi, balki anglaydi.

Muhokama, bahs va savol-javoblarga asoslangan metodlar esa o'quvchilarni fikr bildirishga, shubhalanishga, "nima uchun?", "qanday qilib?" degan savollarni berishga o'rgatadi. Bu esa mantiqiy tafakkurning asosidir. Masalan, oddiy misol yechib bo'lgach, o'qituvchi "Agar 7 emas, 70 bo'lganida-chi?" degan savol bilan bolani boshqa sharoitni tasavvur qilishga undaydi. Bola esa o'z fikrini asoslashga harakat qiladi.

Bularning bari shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar yordamida matematika darslari jonlanadi, bola har bir daqiqani his etadi, javob berishga intiladi, xatolaridan xijolat bo'lmaydi, aksincha o'rganadi. Natijada esa oddiygina "2+2" dan murakkab muammolarga o'tish osonlashadi.

Albatta, bu metodlar hammasi birdan emas, bosqichma-bosqich, sinfning xususiyatidan kelib chiqqan holda tanlanishi kerak. Har bir dars, har bir guruh, har bir bola o'zicha yondashuvni talab qiladi. Ammo bitta haqiqat bor: interfaol metodlar orqali bola bilimsiz qolmaydi. Chunki u o'rganishga o'zi kiradi, o'qituvchi unga eshikni ochib beradi, xolos.

Xulosa

Boshlang'ich sinfda matematika o'qitish — bu faqatgina formulalar, sonlar va misollar jamlanmasi emas. Bu — bola tafakkurini shakllantirish, fikr yuritish, savol berish, qiyin topshiriqlardan cho'chimay, echim izlay olishga o'rgatish degani. Aynan interfaol metodlar bu jarayonga hayot olib kiradi. Bola darsda qatnashadi, tinglaydi,

**MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS**

so‘zlaydi, noto‘g‘ri javob bersa ham xijolat bo‘lmaydi, chunki o‘rganishning o‘zi harakatda yuz beradi.

Shunday ekan, boshlang‘ich ta’limda matematika darslarini interfaol metodlar asosida olib borish — bu hozirgi zamon pedagogikasining ehtiyoji emas, balki shartidir. O‘quvchi shunchaki o‘rganmasligi, balki tushunib, qiziqib, harakat bilan egallashi kerak. Chunki ertangi hayotda u raqamlarni emas, aynan mantiqiy fikr yuritishni ishlatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Tursunov B.T., To‘xtasinova N.M. Boshlang‘ich ta’limda matematika o‘qitish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 224 b.
2. Azizxo‘jaeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020. – 312 b.
3. Jononov R.A., Abduraxmonov N.K. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mantiqiy fikrlashni shakllantirish. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018. – 188 b.
4. Killen R. Effective Teaching Strategies: Lessons from Research and Practice. – South Melbourne: Cengage Learning, 2016. – 432 p.
5. Нуриддинов, К. Д. (2025). Формы формирования академической культуры у студентов педагогических вузов. Golden Brain, 3(6), 23-27.

